

« zurück blättern vor »

SMAROWAĆ v. imp., ab 1543; auch *szmarować*. 1) ‘eine Oberfläche mit einer Schicht von einer Substanz bedecken, einreiben, einsalben’ – ‘powlekać powierzchnię czegoś warstwą jakiejś substancji, wcierać coś w coś, nacierać coś czymś’: 1543 RejRozpr D2, SPXVI *Ano fie kołá smaruia.* o 1549 RejKup e8, SPXVI *Lecz ty radzęć smaruuy kola.* o 1560 RejWiz 13v, SPXVI *[furman] Przed świtaniem smáruwie / á znowu fie wlecze.* o 1588 Calep 498b, SPXVI *Iatraleptes – Lekarz ktori smaruiąc [!] gogi.* o (†1629) 1654 Sz.Zim.Roks. 20 *w smarowanych dziegciem wyszedł butach.* o (1661) 1960 Merk.Pol. 260 *poseł wielki przyjechał od Porty i smaruje gębę Kemeniowi, aby go tak trzymać w nadziejej.* o (1690–1695) Mitte 18.Jh. SłPas 55v *Ledwie niezakozdym snopa o młoceniem to posiędą na Stomie y wziąwszy chleba y masła ktore zawsze ziaszczem stoi to smaruia y iedzą.* o 1745–1756 Chm. Ateny 474 *Ciało sobie czernią, alias gęsim smalcem smaruia.* o 1765–1770 Rog.Doś.3 135, L *Osi smaruia iaką tłuftością, n.p. mydłem, łoiem.* o 1779 Czerw.Narz. 11, L *Pędzel do smarowania w gardle.* o 1775–1806 Teat.30 64, L *Takem zbity, będą się musiał przez kilka czasów smarować.* o (1846) 1896–1897 Bog.Rodin I 150, DOR *Wielkie mi szczęście smarować smołą liny okrętowe i latać żagle, do czego najczęściej mnie używają; kapitanem przecie nie będę.* o 1925 Iwasz.J.Księżyc 137, DOR *Ukrajal sobie olbrzymi kawał chleba i smarował masłem.* – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR. 2) ‘verprügeln’ – ‘bić’: (1611) 1768 Gwagn. 511, L *Bogatszych ofkarzonych Kniaż knutami tak długo smarować każe, aż się mu optacać muszą.* o 1697 Bratk. H2b, L *Tatarzyn kiedy żonę nahayką smaruie, Rozum do głowy żenie przystępuie.* o [LBel.] vor 1915 Sienk., SW *Na przysztły adwent każe sobie grzbiet dyscypliną dobrze S[[marować]].* – L, SWIL, SW. 3) ‘bestechen’ – ‘dawać łapówkę, przekupywać kogoś’: (1619) 1629 Rys.Ad. 24, L *Kto smaruie iedzie.* o 1755–1756 Min.Ryt.3 218, L *Oś smaruia, by suche koło nie skrzypiało, Patronowi dłoń smaruuy, by nie mówił mało.* o vor 1764 TR *Kto smaruie ten idzie.* o 1786 Ostr.Pr.Kr. 1 175, L *Sędziom ręce smarować.* o 1950 Swin.Sat. 16, DOR *Za mieszkaniem latam od lutego. Błagam. Smaruję. Nic z tego.* – TR, L, SWIL (fig.), SW, DOR (posp.). 4) ‘schnell gehen, fahren’ – ‘iść, jechać, zwłaszcza szybko’: (1667) 1971 J.A.Mor.Listy 642 *Ja już smaruję w drogę i o niedzieli będę cale gotów, ale obiecuje, że nie wyjadę żadną miarą bez responsu od Waszej Książczej Mości.* o †1896 Kacz., SW *Konie aż brzuchami po ziemi smaruja i pędzą jak charty.* o (1948) 1949 Andrz.Popiół 223, DOR *Jak trochę facet otrzeźwieje, niech smaruje do domu.* – nur DOR (posp.). 5) ‘verschmutzen, verschmieren’ – ‘brudzić, mazać coś czymś’: 1776 Papr.W. 1 385, L *Kiedy sami sobie ieść gotuią żołnierze, smaruia i drą odzienie.* o vor 1915 Kow., SW *Będzie*

smarowała te obrzydliwe pejzaże. – L, SWIL, SW (przen.), DOR (pot.). **6)** ‘auf nachlässige Art schreiben, zeichnen; übertr. schlecht über jmd. reden oder schreiben, jmdn. anschwärzen’ – ‘niedbale pisać, rysować; przen. źle o kimś mówić lub pisać, oczerniać kogoś’: 1857 Dz.Lit.Lw. 29, DOR *Póty chodził póki nie wyszukał u matki ołoweczka jakiegoś, i nuż nim smarować po papierze.* o 1870 Teka Stańcz. 131, DOR *Wystąpiła ich legia, panów kandydatów [do sejmu] a żaden nie ma nic pilniejszego i mądrzejszego do roboty, jak wszystkich innych przed wyborcami najczarniejszych kolorami smarować.* o †1887 Krasz., SW *Tymczasem protokulista smarował coś nadzwyczaj szybko po papierze.* o 1954 Nowa Kult. 10, DOR *Smarują sążniste listy do działów korespondencji pism literackich.* – nur DOR (pot.).
◇ **Var:** *smarować* v. imp., 1543 RejRozpr D2, SPXVI – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR; *szmarować* v. imp., 1583 CzechEp, SPXVI o [LBel.] 1776 Dudz 29, MAY – SPXVI, L (zan.), SW (stp.). ◇ **Etym:** **1)** mhd. *smern*, *smeren* v., ‘schmieren; salben; bestechen’, LEX, nur für Inh. 1, **3.** **2)** mnd., nd. *smeren* v., ‘schmieren’, GRI, nur für Inh. 1, 2, 3, 5, 6. **3)** nhd. *schmierēn* v., ‘Nahrung, Räder, Achsen u. dgl. mit Fett oder Öl bestreichen; prügeln; bestechen; besudeln; unsauber oder flüchtig schreiben, schlechte Texte verfassen’, GRI, nur für Inh. 1, 2, 3, 5, 6. ◇ **Der:** *posmarować* v. pf., 16. Jh. SPXVI o 1683 Lub.Tob. 162, zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 3; *nasmarować* v. pf., 1564 OrzQuin B4v, SPXVI, zuerst geb. CN, nur für Inh. 1, 3; *naszmarować* v. pf., 1573 Strum B3, SPXVI, nur für Inh. 1; *smarowny* adj., †1620 Koch.Ariost 1 75, zuerst geb. L, nur für Inh. 1; *smarownia* subst. f., ‘Ort, an dem geschmiert wird’, (1621) 1643 CN, zuerst geb. CN, nur für Inh. 1; *smarowidło* subst. n., ‘Schmiere, Schmiermittel’, 1624 CiachPrzyp 11, SP17, zuerst geb. TR, nur für Inh. 1, 5; *wysmarować* v. pf., 1640–1641 Mias.Leg. 120, zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 2, 5; *smarownik* subst. m., zuerst geb. TR, nur für Inh. 1; *osmarować* v. pf., 1769–1777 Zab. 10 111, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 2; *smarowóz* subst. m., ‘Fuhrmann; schlechter Maler; Grobian; Bahnarbeiter’, 1780 Mon 33, MAY, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1, 2, 6; *zasmarować* v. pf., 1785 Torz.Szkl. 191, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 5, 6; *smarownik* subst. m., ‘Bahnarbeiter; abfällig: Maler’, 1883 Mucha nr.39 s.3, WIECZ, zuerst geb. L, nur für Inh. 1, 6; *smarowy* adj., zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1; *przesmarować* v. pf., 1965 Życie Warsz. 189, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 1; *smarowacz* subst. m., [hapax] 1954 Tryb.Rob. 265, DOR, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 1.